

## ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBURNING ILMIY MEROSINI O'RGANISH MASALALARI

**Baxodirov Azizbek**

*Andijon qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar  
Instituti, Yurisprudensiya ta'lim yo'nalishi 2-bisqich talabasi*

**Annotatsiya:** Mazkur maqolada buyuk mutafakkir va davlat arbobi Zahiriddin Muhammad Boburning ilmiy merosini o'rganish bilan bog'liq dolzarb masalalar tahlil qilinadi. Xususan, Bobur asarlarining ilmiy manba sifatidagi ahamiyati, ularni o'rganish metodlari, zamonaviy boburshunoslikdagi muammolar va istiqbollar yoritiladi. Shuningdek, globallashuv sharoitida Bobur ilmiy merosini ta'lim tizimiga joriy etish va yoshlar ongiga singdirish masalalariga alohida e'tibor qaratiladi.

**Kalit so'zlar:** Zahiriddin Muhammad Bobur, ilmiy meros, Boburnoma, boburshunoslik, tarixiy manba, ilmiy tadqiqot, ma'naviyat.

Har bir xalqning tarixiy taraqqiyoti, avvalo, uning buyuk ajdodlari qoldirgan ilmiy va madaniy meros bilan chambarchas bog'liqdir. XXI asrda ilm-fan va texnologiyalar jadal rivojlanayotgan bir paytda milliy tarix va ilmiy merosni chuqur o'rganish, uni zamonaviy talqin asosida yosh avlodga yetkazish muhim vazifalardan biri bo'lib qolmoqda.

O'zbek xalqi tarixida alohida o'rin tutgan buyuk siymolardan biri Zahiriddin Muhammad Boburdir. U nafaqat yirik davlat arbobi va sarkarda, balki o'z davrining yetuk olimi, tarixchisi, adibi va tabiatshunosi sifatida ham mashhurdir. Bobur qoldirgan ilmiy meros bugungi kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan bo'lib, uni o'rganish bilan bog'liq masalalar zamonaviy boburshunoslikning asosiy yo'nalishlarini tashkil etadi.

Zahiriddin Muhammad Boburning ilmiy merosi, avvalo, uning "Boburnoma" asari bilan bog'liqdir. Ushbu asar nafaqat tarixiy xotiralar majmuasi, balki keng qamrovli ilmiy manba sifatida ham e'tirof etiladi. Unda tarix, geografiya, etnografiya, tabiatshunoslik va adabiyotga oid qimmatli ma'lumotlar jamlangan.

Bobur o'z asarlarida voqealarni aniq, mantiqiy va xolis tarzda bayon etishga intilgan. Bu holat uning ilmiy tafakkuri yuqori darajada rivojlanganidan dalolat beradi. Shu sababli Bobur ilmiy merosi nafaqat adabiyotshunoslar, balki tarixchilar, geograf olimlar va madaniyatshunoslar tomonidan ham chuqur o'rganilmoqda.

Bugungi kunda Bobur ilmiy merosini o'rganish bir nechta asosiy yo'nalishlarda olib borilmoqda:

"Boburnoma" XV–XVI asrlar Markaziy Osiyo va Hindiston tarixini o'rganishda muhim manba hisoblanadi. Unda siyosiy voqealar, davlatlararo munosabatlar, hukmdorlar faoliyati va ijtimoiy hayot real voqealar asosida yoritilgan. Bobur

Bobur o'z asarlarida hududlarning geografik joylashuvi, iqlimi, tog'lari, daryolari va o'simlik dunyosi haqida batafsil ma'lumot beradi. Bu jihat Bobur ilmiy merosini tabiiy fanlar nuqtayi nazaridan o'rganish imkonini yaratadi.

Boburning tili sodda, ravon va obrazlarga boy bo'lib, u eski o'zbek adabiy tilining rivojida muhim o'rin tutadi. Shu bois uning asarlari filologik jihatdan ham keng o'rganilmoqda.

Bobur nafaqat tarixchi va adib, balki tabiatni chuqur kuzatgan olim sifatida ham e'tirof etiladi. "Boburnoma"da u o'simliklar, mevalar, hayvonlar va iqlim sharoitlari haqida batafsil ma'lumotlar beradi. Ayrim tadqiqotchilar Boburni Sharqdagi ilk tabiatshunos olimlardan biri sifatida baholaydilar.

Bobur ilmiy merosini o'rganishda bir qator muammolar mavjud bo'lib, ular quyidagilardan iborat:

- Asarlarning turli qo'lyozma nusxalari orasidagi farqlar
- Ayrim ilmiy tushunchalarning zamonaviy talqinini aniqlashdagi murakkabliklar
- Bobur merosining barcha yo'nalishlari hali to'liq o'rganilmaganligi
- Yoshlar orasida Bobur ilmiy merosiga qiziqishning yetarli darajada shakllanmaganligi

Mazkur muammolar boburshunoslik sohasida izchil va tizimli tadqiqotlar olib borishni talab etadi.

XXI asrda Bobur ilmiy merosini o'rganishda zamonaviy ilmiy yondashuvlar keng qo'llanilmoqda.

Jumladan, asarlarni raqamlashtirish, elektron nashrlar yaratish, qiyosiy-tahliliy metodlardan foydalanish bu sohaning rivojiga xizmat qilmoqda.

Shuningdek, xalqaro ilmiy hamkorlik asosida Bobur merosini o'rganish ko'lami kengaymoqda. Turli mamlakatlarda o'tkazilayotgan konferensiyalar va ilmiy-amaliy anjumanlar Bobur ilmiy merosining jahon miqyosida tan olinayotganidan dalolat beradi.

Bobur ilmiy merosini ta'lim tizimida o'rganish yosh avlodni tarixiy tafakkur va ilmiy dunyoqarashga ega bo'lishiga xizmat qiladi. Uning asarlari orqali talabalar tarixiy voqealarga tanqidiy yondashish, ilmiy xulosa chiqarish ko'nikmalarini shakllantiradilar.

Oliy ta'lim muassasalarida Bobur merosiga bag'ishlangan maxsus kurslar, seminarlar va ilmiy to'garaklar tashkil etilishi bu yo'nalishdagi ishlarni yanada samarali qiladi.

Xulosa qilib aytganda, Zahiriddin Muhammad Boburning ilmiy merosini o'rganish masalalari bugungi kunda ham dolzarb bo'lib qolmoqda. Uning asarlari tarix, adabiyot va ilm-fanning turli sohalari uchun bebaho manba hisoblanadi. Bobur ilmiy merosini chuqur va tizimli o'rganish nafaqat ilmiy ahamiyatga ega, balki yoshlar ma'naviy kamolotida ham muhim o'rin tutadi.

Shu sababli Bobur ilmiy merosini zamonaviy ilmiy metodlar asosida o'rganish, uni ta'lim jarayoniga keng joriy etish va targ'ib qilish bugungi kunning muhim vazifalaridan biridir.

### **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:**

1. Zahiriddin Muhammad Bobur. Boburnoma.
2. Vohidov E. Bobur va boburiylar davri.
3. Hasanov S. Bobur ijodi va ilmiy tafakkur.
4. Boburshunoslikka oid ilmiy maqolalar to'plami.
5. O'zbekiston tarixi bo'yicha ilmiy manbalar.